

Hovrätten

SVERIGES DOMSTOLAR

Att få sin sak prövad i en opartisk domstol är en grundläggande rättighet. Domstolarnas uppgift är att handlägga mål och ärenden på ett rättssäkert och effektivt sätt.

De allmänna domstolarna består av tingsrätter, hovrätter och Högsta domstolen. Här avgörs brottmål, familjerelaterade mål och tvistemål mellan företag eller enskilda individer.

Mål som avgjorts i tingsrätten kan i de flesta fall överklagas till hovrätten. Hovrättens domar och beslut kan i vissa fall överklagas till Högsta domstolen. Högsta domstolens avgöranden är vägledande för hovrätter och tingsrätter, och kan inte överklagas.

Vad gör hovrätten?

Om man inte är nöjd med en dom eller ett beslut från tingsrätten kan man överklaga till hovrätten. Hovrätten prövar brottmål, tvistemål och ärenden som redan har behandlats i tingsrätten. I många fall krävs ett beslut – ett prövningstillstånd – för att hovrätten ska göra en ny fullständig prövning av ett mål som överklagats.

I Sverige finns sex hovrätter som hanterar mål från sina närområden. I hovrätterna arbetar ordinarie domare, yngre domare under utbildning, domstols-handläggare och administrativ personal. Till hovrätterna är också ett antal nämndemän knutna.

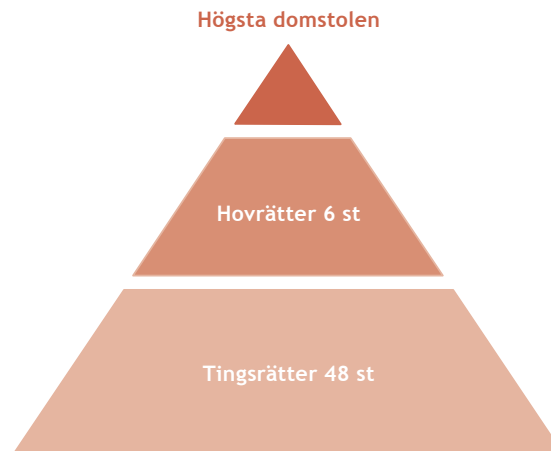
De vanligaste måltyperna

Många olika typer av mål som har prövats i tingsrätten kan överklagas till hovrätten. Vanliga mål är:

Brottmål. Om någon har begått en handling som är straffbar enligt lag kan polis och åklagare utreda vad som har hänt. Domstolens uppgift är att pröva om åklagaren med hjälp av utredningen kan bevisa att den åtalade har begått det brott som åklagaren påstår. Det kan till exempel vara vålds-, stöld-, narkotika-, skatte- eller trafikbrott.

Tvistemål. Om två parter inte kommer överens uppstår en tvist. Om parterna inte kan lösa tvisten själva, kan tingsrätten pröva tvisten. Det kallas då för ett tvistemål. Några av de vanligaste tvisterna är tvist om pengar och tvist inom familjen. Om tvisten rör familjen (till exempel föräldrar som inte kommer överens om barns vårdnad, boende och umgänge) kallas det för familjemål.

Ärenden. Exempel på ärenden är ansökan om adoption, god man, boutredningsman eller förvaltare.

Hovrätterna är andra instans för överklagande av tvistemål, brottmål och ärenden som avgjorts vid tingsrätterna.

Vad innebär överklagande och prövningstillstånd?

Den som är missnöjd med en dom eller ett beslut i tingsrätten kan i de flesta fall överklaga till hovrätten. Ett överklagande görs skriftligt och det framgår av domen hur det ska gå till.

Ett överklagande leder inte automatiskt till en ny rättegång och en fullständig prövning i hovrätten. För mindre allvarliga brottmål, alla tvistemål och alla ärenden krävs prövningstillstånd.

När ger hovrätten prövningstillstånd?

Skäl till att ge prövningstillstånd kan till exempel vara att hovrätten är tveksam till om tingsrätten dömt rätt eller att en dom i högre instans kan bli vägledande för hur tingsrätter ska döma i liknande mål i framtiden. Om ett mål inte får prövningstillstånd gäller tingsrättens dom och målet är då avslutat.

Överklagandet styr hovrättens prövning

Den som överklagar vill ha en ändring i tingsrättens dom. Ändringen kan gälla hela eller delar av en dom. Om hovrätten tar upp ett mål till ny prövning är det överklagandet som styr hovrättens prövning, vilket innebär att hovrättens prövning inte nödvändigtvis gäller hela tingsrättens dom.

Juridisk rådgivning och kostnader vid rättegång

Eftersom det är viktigt att domstolen är objektiv och opartisk kan inte hovrätten ge juridisk rådgivning. En advokatbyrå kan lämna råd i olika juridiska frågor och om hur processen i hovrätten kan läggas upp.

Rättegången är i de flesta fall kostnadsfri. Om man behöver anlita ett juridiskt ombud innebär det en kostnad som man vanligen står för själv.

Juridiskt stöd vid brottmål

Den som har blivit utsatt för ett brott, målsäganden*, kan få stöd av ett målsägandebiträde*. Målsäganden behöver inte betala för detta.

Som tilltalad* i samband med ett allvarligare brott har man en offentlig försvarare, det vill säga en försvarsadvokat*. Den offentliga försvararen bekostas av staten men den tilltalade kan, om han eller hon döms för brottet, bli återbetalningsskyldig. Beroende på vilken inkomst man har måste man då betala tillbaka hela eller delar av statens kostnader för både målsägandebiträdet och den offentliga försvararen. Även om man inte har rätt till en offentlig försvarare har en tilltalad alltid rätt att biträdas av en advokat som man själv utser. För en sådan privat försvarare är det den tilltalade själv som betalar kostnaden.

*Vem är vem i domstolen? Se sid. 8-9.

Juridiskt stöd vid tvistemål

I tvistemål får den part som förlorar målet normalt betala båda parternas rättegångskostnader. I familjemål betalar parterna i regel sina egna kostnader.

Ersättning till parter och vittnen

Målsägande och vittnen har rätt till viss ersättning för resan till domstolen, kostnader för uppehälle samt för förlorad arbetsinkomst. Liknande ersättning kan också betalas ut till den tilltalade om han eller hon frikänns för brottet.

Mer information

Mer information om förberedelserna, ersättningar och kostnader vid en rättegång finns på webbplatserna:

Sveriges Domstolar
www.domstol.se

Brottsoffermyndigheten
www.ratttegångsskolan.se

Rättshjälp
www.rattshjalpsmyndigheten.se

A photograph of two women walking in a hallway. The woman in the foreground is wearing a light green sweater and dark blue trousers, carrying a red folder. The woman behind her is wearing a white top and a black skirt. They are walking past a large, white, paneled door that is slightly ajar, revealing a glimpse of a room with bookshelves. The floor is made of dark tiles.

Rättegång i hovrätten

Vad menar de i hovrätten?

Huvudförhandling

Det som i dagligt tal kallas "rättegång".

Parter

De som är direkt berörda av ett mål eller ärende, till exempel tilltalad, målsägande, åklagare, kärande och svarande. Vittnen och ombud är inte parter.

Målsägande

Den som har blivit utsatt för ett brott.

Tiltalad

Den som är åtalad i ett brottmål.

Kärande

Den som har inlett ett tvistemål i tingsrätten, det vill säga den som har "stämt" någon.

Svarande

Den som har blivit stämd i ett tvistemål – alltså kärandens motpart.

Klagande och motpart

Den part som har överklagat tingsrättens dom kallas klagande. Motpart kallas den andra parten i det överklagade målet.

Ombud

Den som har fått fullmakt att föra en parts talan, alltså att representera parten i domstolen. Ett ombud är ofta en jurist eller en advokat, och ger också parten juridisk hjälp.

Rättegång i hovrätten

Ett mål som fått prövningstillstånd innebär ofta en ny rättegång på plats i hovrätten. Vittnen och målsägande behöver i de flesta fall inte närvara, men om man har kallats till rättegång måste man delta.

En rättegång är ett sammanträde där domstolen tar del av parternas uppgifter, förhör och annan bevisning. I domstolen kallas detta ”huvudförhandling”. Rättegången är muntlig, vilket betyder att de inblandade berättar om det som är viktigt för att domstolen ska kunna döma i målet.

Förhören spelas upp

Vid en rättegång i tingsrätten spelas alla förhör in med video. Om exempelvis ett brottmål sedan överklagas och tas upp på nytt i hovrätten innebär det att målsägande och vittnen oftast inte behöver komma till

Vittnen behöver oftast inte vara på plats

Alla förhör i tingsrätten spelas in med video. Om ett mål överklagas och tas upp i hovrätten spelas förhören upp under rättegången. Därför behöver målsägande och vittnen i de flesta fall inte delta på nytt.

hovrätten. De har ju redan lämnat sin berättelse vid tingsrätten, och rätten tittar i stället på de inspelade förhören. Det gör att hovrätten grundar sin prövning på samma material som legat till grund för tingsrättens avgörande. Ibland bedömer hovrätten att nya förhör trots allt behövs. Rätten kallar då den person som ska förhöras till kompletterande förhör.

Måste man delta i rättegången?

Alla som ska delta i en rättegång får en kallelse från domstolen och är då skyldiga att infinna sig. Om någon inte kommer måste kanske rättegången ställas in, vilket för med sig stora kostnader för samhället och besvär för dem som kommit till domstolen. Om man är kallad till rättegång och inte kommer kan man få betala ett vite, alltså en summa pengar, och i vissa fall bli hämtad till rätten av polis.

I hovrätten måste som regel parter i tvister och tilltalade i brottmål delta i rättegången. I vissa fall behöver också målsägande och vittnen vara med.

Roller i hovrätten vid brottmål

1 **MÅLSÄGANDEBITRÄDE.** Målsägandebiträdet ger hjälp och stöd till målsäganden och tar tillvara hans eller hennes intressen. Målsägandebiträdet är jurist, ofta en advokat.

2 **MÅLSÄGANDE.** Målsägande är den person som har utsatts för brott.

3 **ÅKLAGARE.** Åklagaren har till uppgift att leda förundersökningen, besluta om åtal och föra talan i domstol. Åklagaren arbetar på uppdrag av staten.

4 **NÄMNDEMAN.** Nämndemännen dömer tillsammans med juristdomarna. Nämndemän är inte utbildade jurister utan har andra yrken. De och juristdomarna har var sin röst när domen ska beslutas.

5 **LEDAMOT.** Ledamöterna (juristdomare) ansvarar för domen tillsammans med ordföranden och nämndemännen.

6 **ORDFÖRANDE.** Ordföranden (juristdomare) leder rättegången och ansvarar för domen tillsammans med de andra ledamöterna och nämndemännen.

7 **PROTOKOLLFÖRARE.** Protokollföraren antecknar det som sägs under rättegången och sköter tekniken i förhandlingssalen.

8 FÖRSVARSADVOKAT. Försvarsadvokaten hjälper den tilltalade under rättegången. En offentlig försvarare är en försvarsadvokat som är utsedd av domstolen.

9 TILLTALAD. Tilltalad är den person som är åtalad för brottet.

10 TOLK. Tolken hjälper parter och vittnen som inte behärskar svenska, har talsvårigheter eller har nedsatt hörsel.

11 ÅHÖRARE. Åhörare är i de flesta fall välkomna att ta del av rättegången på plats i rättssalen.

12 SAKKUNNIG. Sakkunniga har expertkunskaper inom ett område som berör målet. De kan till exempel vara läkare eller psykologer.

12 VITNE. Vittnen berättar om något de sett, hört eller vet som kan vara viktigt för rättegången.

Dom och påföljd

När målet är avgjort skickar domstolen ut domen per post till parterna. Ibland meddelas domen också i samband med rättegången.

När någon döms för ett brott bestäms samtidigt ett straff, en så kallad påföljd. Det kan exempelvis vara böter, villkorlig dom, skyddstillsyn eller fängelse. Det finns särskilda påföljder för ungdomar och för personer som är i behov av vård.

Rättssäkerhet för alla

Det svenska rättsväsendet ska trygga enskildas rättssäkerhet. Det innebär att alla människor är lika inför lagen.

Konkreta exempel på rättssäkerhet är att alla rättegångar utförs på samma sätt i hela landet och att de hålls på svenska med tolk vid behov. Alla deltagare i rättegången ska också behandlas lika, oavsett samhällsställning eller ursprung.

Öppna rättegångar ger insyn

Huvudregeln är att förhandlingar i domstolen är offentliga. Offentlighetsprincipen är en av hörnstenarna i ett demokratiskt samhälle och ett sätt att ge den enskilda medborgaren insyn i myndigheternas verksamhet. Men när sekretessbelagda uppgifter behandlas får bara rätten och parterna vara med i rättssalen. Det kallas att rättegången sker inom stängda dörrar.

Offentliga handlingar

Den svenska offentlighetsprincipen innebär också en rättighet att begära ut handlingar i alla mål. Viss information kan dock vara sekretessbelagd.

Andra språk i domstolen

Rättegångar vid svenska domstolar ska hållas på svenska. I vissa domstolar är det möjligt att föra sin talan på minoritetsspråken samiska, finska eller meänkieli (tornedalsfinska). Den som inte kan svenska har rätt till en tolk. Tolk kan också kallas in om parter, vittnen eller andra berörda har talsvårigheter eller nedsatt hörsel. Tolken betalas av domstolen.

Att överklaga en dom

En annan del av rättssäkerheten är möjligheten att överklaga en dom och få en andra prövning av sin sak. Hovrättens uppgift är att pröva mål som avgjorts i tingsrätten, och mål som avgjorts i hovrätten kan i sin tur överklagas till Högsta domstolen. Högsta domstolen prövar i princip bara mål som kan bli vägledande för hur tingsrätter och hovrätter ska döma i liknande mål i framtiden. För de allra flesta brottmål och tvistemål blir därför hovrätten sista instans.

Bevis- och rättsfrågor är hovrättens fokus

– Vi prövar de mål som överklagats från tingsrätterna. Det kan vara brottmål, tvistemål eller ärenden. Vi är alltid flera juristdomare när målen avgörs i hovrätten, berättar Ulrika Stenbeck Gustavson, hovrättsråd vid Svea hovrätt.

För att hovrätten ska pröva ett mål krävs ofta prövningstillstånd. Det gäller i alla tvistemål, alla ärenden och i mindre allvarliga brottmål. De flesta brottmål som överklagas kräver inget prövningstillstånd utan tas alltid upp i hovrätten.

Prövningstillstånd - hur går det till?

– När vi behandlar frågan om prövningstillstånd gör vi först en inledande granskning av målet, säger Ulrika Stenbeck Gustavson. Om vi då inte är säkra på att tingsrättens avgörande är riktigt så ger vi prövningstillstånd och tar upp målet till fullständig prövning. Om vi inte ger prövningstillstånd är det tingsrättens dom som gäller.

Vi är generösa vid bedömningen av prövningstillstånd – tvistemål får prövningstillstånd i ungefär 40 procent av fallen. Det är en viktig del av rättssäkerheten att kunna få sin sak prövad av en andra instans. Prövningstillstånd ges också om ett avgörande kan vara vägledande för andra liknande fall.

Gör hovrätten samma sak som tingsrätten?

Skillnaden mellan tingsrätt och hovrätt är att tingsrätten reder ut målen, tar reda på vad parterna menar och vilken bevisning som ska läggas fram. Ofta har man en muntlig förhandling och så meddelas ett avgörande, en dom eller ett beslut.

– Prövningen i hovrätten går till ungefär som i tingsrätten men arbetet här startar utifrån tingsrättens avgörande. Eftersom utredningsarbetet redan är gjort ger det hovrätten mer utrymme till att koncentrera sig på bevis- och rättsfrågor i målet.

Vissa mål i hovrätten kräver inte en rättegång på samma sätt som i tingsrätten. Istället förbereder en domare under utbildning målet, presenterar sin rättsutredning och ger rätten ett förslag till hur de ska döma i målet. Vid sådana föredragningar är inte parterna närvarande. En föredragning är inte heller offentlig.

Vittnen hörs vanligen inte på nytt

Hovrätten kallar oftast inte vittnen och målsäganden till förhör. I stället visas de videospelade förhören av dessa personer från tingsrätten.

– Det innebär att vittnen och målsägande inte behöver komma till rättegången i hovrätten eftersom förhören redan är gjorda. För vittnen och målsägande kan det vara en lättnad att inte behöva vara på plats om man känner oro eller obehag. Tack vare de inspelade videoförhören ställs också färre rättegångar in, eftersom

förhörspersonernas vittnesmål finns till hands.

Ibland kan rätten bedöma att det behövs kompletterande information eller att nya vittnen måste kallas till förhör. Det sker oftast på någon av parternas initiativ.

– Det kan behöva ställas frågor som inte ställts i tingsrätten. Då kallar vi förhörspersoner till hovrätten så att de kan svara på kompletterande frågor. Det kan också vara så att det kommit fram ett helt nytt vittne som man inte visste om och som inte hörts i tingsrätten.

”Det är en viktig del av rättssäkerheten att få sin sak prövad av en andra instans.”

Sista instans i de flesta mål

När förhandlingen i rättsalen är avslutad håller rätten en överläggning. I hovrätten är man fler domare än i tingsrätten. Rätten består alltid av minst tre juristdomare och i brottmål deltar även nämndemän när målen avgörs.

– Med fler domare är chansen större att upptäcka något som kanske en enskild domare missat tidigare, förklarar Ulrika Stenbeck Gustavson. Dessutom är det bra att vi alltid är flera kollegor som kan diskutera målen och vi hjälps åt för att resultatet ska bli så bra som möjligt.

Om man vill klaga på domen i hovrätten görs det till Högsta domstolen.

– De tar bara upp mål som är prejudicerande, det vill säga vägledande för hur tingsrätter och hovrätter ska döma. Det är ytterst få mål det rör sig om, så i praktiken är domen i hovrätten oftast den slutgiltiga.

Hur ser en vanlig dag ut för dig?

– Det finns ingen vanlig dag. Vissa dagar sitter vi i föredragningar och hinner avgöra flera kortare mål på en dag. Ibland kan vi sitta i en rättegång som tar en månad, ja till och med upp till ett helt år. Men det vanliga är att varje domare har flera rättegångar varje vecka.

På hovrätterna finns domstolsvärdar som upprätthåller ordningen och som kan svara på besökarnas frågor.

Domstolen - en trygg och säker plats

Svenska domstolar präglas av öppenhet och tillgänglighet. Hovrätten ska vara en trygg och säker plats för alla som vistas där – parter, vittnen, åhörare och medarbetare.

En rättegång ska genomföras lugnt och sakligt. Att ordningen är god är viktigt för dem som deltar, till exempel parter och vittnen.

Säkerhet vid rättegång

De flesta domstolar har ordningsvakter som ansvarar för att upprätthålla ordningen i vänthallen. Om situationen kräver kan de också sitta med under rättegången.

I samband med mål där det finns en hotbild kan rättegången genomföras med stöd av olika säkerhets-höjande åtgärder, till exempel i form av säkerhetskontroll. Den innebär att alla som besöker domstolen måste passera en larmbåge och väskor röntgas eller genomsöks så att inga farliga föremål tas med in i domstolen.

Väntrum för målsägande och vittnen

Alla hovrätter kan erbjuda ett särskilt väntrum för bara målsägande och vittnen, som alternativ till den stora vänthallen. Väntrummet är en avskild miljö där man kan förbereda sig i lugn och ro.

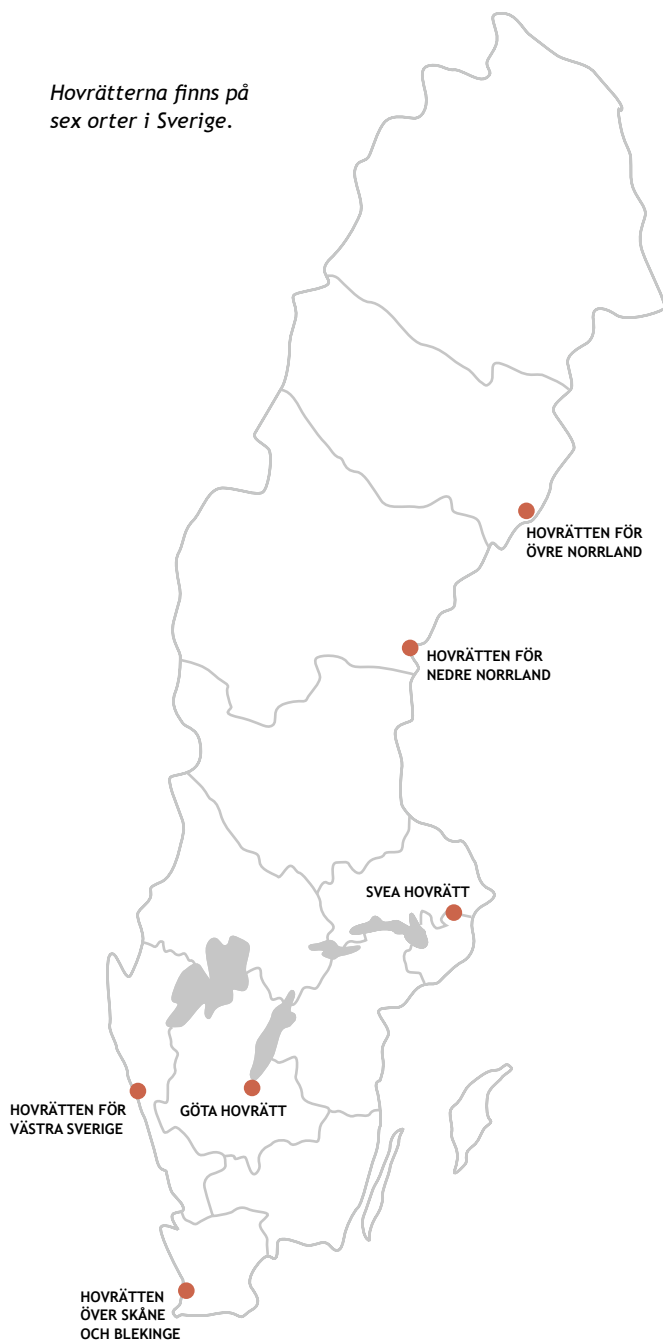
Åhörare välkomna till domstolen

Förhandlingar i domstolen är offentliga och åhörare är i regel välkomna. Ibland hålls ändå rättegången inom stängda dörrar. Då får bara rätten och parterna vara med i rättssalen.

Vittnesstöd

Om man som vittne eller målsägande behöver stöd kan man få hjälp av ett vittnesstöd. Vittnesstöd arbetar ideellt med att informera och stödja i samband med rättegång.

Hovrätterna finns på sex orter i Sverige.

Kort om hovrätten

Om man inte är nöjd med en dom eller ett beslut från tingsrätten kan man vända sig till hovrätten för att överklaga. Hovrätten prövar brottmål, tvistemål och ärenden som redan har behandlats i tingsrätten.

SVERIGES DOMSTOLAR

www.domstol.se